

ОСОБЛИВОСТІ РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Крихівська Н.О., Вацеба М.В.

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

У статті розглянуто і досліджено особливості реформування системи оподаткування України в умовах економічної нестабільності. Визначено основні зміни в оподаткуванні, що відбулися на сьогоднішній день. Виявлено позитивні і негативні аспекти сучасної податкової системи. Та запропоновано можливі заходи щодо удосконалення податкової системи України в умовах економічної кризи.

Ключові слова: податки, збори, оподаткування, податкова система, податкова реформа.

Постановка проблеми. Враховуючи напружену економічну ситуацію сьогодні, яка зумовлена насамперед падінням курсу національної валюти по відношенню до іноземної, ростом цін на товари, продукти на послуги, інфляцією, низьким рівнем соціального забезпечення громадян, а також воєнними діями на території нашої держави, необхідність ефективного реформування економіки України, а зокрема її податкової системи з кожним днем набуває все більшої актуальності.

Проблема оподаткування в усі часи була надзвичайно актуальною, адже саме податки є тим джерелом надходження коштів до державної скарбниці, без якого неможливо уявити процвітаючу та стабільну країну. Податки є дуже складною фінансовою категорією, яка впливає на всі економічні явища та процеси. Жодна країна світу не може існувати без податкової системи, яка є основою розвитку суспільства та економічного зростання держави. Саме податкова система сприяє постійним, стабільним і повноцінним надходженням коштів до бюджету, та відчутно впливає на доходи юридичних та фізичних осіб. Тому реформування податкової системи, особливо зараз, в умовах економічної кризи, набуває особливо великого значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми оподаткування постійно цікавили економістів, філософів, державних діячів у різні епохи. В наш час проблемам податків присвячуються праці таких відомих в Україні вчених, як Л.М. Демиденко, А.І. Крисоватий, М. Кучерявенко, І.О. Луніна, В.М. Мельник, О.Р. Романенко, В.М. Федосов та інші. За кордоном аналіз таких питань провадився А.А. Буковецьким, К. Вікселем, Дж.М. Кейнсом, Дж.С. Міллем, П.В. Мікеладзе, Дж. Меклі, І.Х. Озеровим, А. Соколовою, М. Фрідманом.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проте проблеми реформування податкової системи України на сучасному етапі розвитку ще не досліджені, тому виникає потреба детального розгляду у зв'язку з наявністю прогалин діючого податкового законодавства та вдосконалення системи оподаткування з метою виходу зі стану економічної нестабільності.

Мета статті. Метою даної роботи є висвітлення позитивних і негативних особливостей реформування податкової системи України в умовах економічної нестабільності, дослідження основних змін з прийняттям нового Податкового кодексу України та визначення можливих варіантів їх вирішення, внесення пропозицій із приводу вдосконалення системи оподаткування країни.

Виклад основного матеріалу. Слово «реформи», напевно, найпопулярніше в українському політико-чиновницькому словообігу. Про них говорять скрізь, однак вкрай мало зі сказаного втілюється в жит-

тя – практично нічого. Через це не лише знижується рівень довіри до політиків, а й девальвується саме поняття «реформи». У мережевій енциклопедії Вікіпедія реформу визначено, як перетворення, зміну стану суспільства або якоїсь його сфери діяльності, яка вводиться законодавчим шляхом і кінцевою метою якої є зміцнення, оновлення державних і економічних правил, що, однак не завжди несе за собою покращення рівня життя. Тобто під реформою розуміється просто нововведення будь-якого змісту [1].

Проблема оподаткування в усі часи була надзвичайно актуальною, адже саме податки є тим джерелом надходження коштів до державної скарбниці, без якого неможливо уявити процвітаючу та стабільну країну. Податки є дуже складною фінансовою категорією, яка впливає на всі економічні явища та процеси. Жодна країна світу не може існувати без податкової системи, яка є основою розвитку суспільства та економічного зростання держави. Саме податкова система сприяє постійним, стабільним і повноцінним надходженням коштів до бюджету, та відчутно впливає на доходи юридичних та фізичних осіб. Тому реформування податкової системи, особливо зараз, в умовах економічної кризи, набуває особливо великого значення.

У рейтингу легкості ведення бізнесу Світового банку за складністю податкової системи Україна посідає 164 місце у світі із 183. Саме тому ще навесні 2014 року значна кількість підприємницьких асоціацій та визначних фахівців об'єднала свої зусилля, аби розробити проект податкової реформи, що стимулювала б економіку, була б простою і водночас виконувала завдання наповнення бюджету. Тривала спільна робота, гострі дискусії та вивчення численних альтернатив призвели до вироблення узгодженого документу, який був від імені Міністерства економіки поданий до Кабінету Міністрів.

Розроблені пропозиції відображали запит суспільства на припинення взаємної брехні між владою, бізнесом і громадянами, на боротьбу з корупцією шляхом спрощення системи і зменшення прав чиновників, на стрімке відновлення економічного зростання. Цей запит фактично був продемонстрований Майданом і став однією з причин того, що десятки тисяч підприємців різного масштабу та галузей підтримали широкий народний спротив.

Відповідно до Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» від 28 грудня 2014 року №71-VIII суттєво змінилися окремі правила оподаткування. Ці кардинальні зміни в оподаткуванні юридичних осіб та громадян покликані спростити і здешевити систему адміністрування податків, а також додатково залучити до бюджету держави 40 млрд. грн. в рік [2].

З цією метою з 2015 року в Україні зменшується кількість податків з 22 до 11 в основному за рахунок групування (рис. 1). Проте, окремі податки скасовано повністю. Зокрема скасовано [4]:

- Збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності
- Збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ для споживачів усіх форм власності
- Збір на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства

Як наслідок маємо наступну систему податків з 01.01.2015 року:

Згідно змін розрізняють такі загальнодержавні податки [5]:

1. Податок на прибуток підприємств;
2. Податок на доходи фізичних осіб;
3. Податок на додану вартість;
4. Акцизний податок;

5. Екологічний податок;
  6. Рентна Плата (надра, радіочастотний ресурс, вода, лісові ресурси);
  7. Мито
- Та місцеві податки і збори:

1. Податок на майно (нерухомість, земля, транспортний податок);
2. Єдиний податок (єдиний, ФСП).
3. Збір за місця для паркування транспортних засобів;
4. Туристичний збір

Не заглиблюючись у зміст податкової реформи, зміни які прийняв уряд можна вважати позитивними, проте більш детальний аналіз законопроекту дає право стверджувати, що не все так «солідно» як здається на перший погляд. Трансформація податків свідчить про ознаки формалізму і навряд чи дозволить покращити інвестиційний клімат України, підвищити її позиції в рейтингу легкості сплати податків Paying Taxes, який є складовою частиною рейтингу легкості ведення бізнесу Doing Business, а навпаки, може створити додаткові проблеми (наприклад – об'єднання єдиного податку і фіксованого сільськогосподарського податку є недоцільним, оскільки природа даних податків є різною, а на практиці – такі зміни ускладнять сприйняття податкового законодавства платниками податків).

З наведеного рисунку 2, ми бачимо що в 2015 році українці заплатають до державного бюджету 24,36 грн. за кожний «лишній» квадратний метр, майже на 2 грн. більше за алкоголь і не менше 45 грн. на війну, крім того податок на імпорт призведе до росту цін на продукти та промислові товари, незважаючи уже й на те, що через девальвацію гривні ціни і так не малі.

Проведена реформа виразно ставить за мету мобілізувати в бюджет якомога більше грошей найпростішим і найлегшим способом, тобто посилити фіскальний тиск на доходи населення, а також малий і середній бізнес. Досвід європейських країн, котрі успішно впоралися з проблемами, які сьогодні актуальні для України, свідчить, що уряд у процесі податкової реформи рухається в неправильному напрямку, оскільки визначені нові податки вплинуть негативно на розвиток багатьох галузей господарства, зокрема на сфері малого та середнього бізнесу.

Для того щоб зробити реформування податкової системи ефективнішим в умовах економічної нестабільності, законодавцям необхідно спиратися на такі рекомендації, реалізація яких дасть позитивний результат для держави в цілому:

1) Створення сприятливих умов для розвитку бізнесу – є передумовою міцної та ефективної податкової системи. Оскільки в нинішніх умовах саме стимулювання підприємницької діяльності здатне створити нові робочі місця, збільшити доходи до бюджету та завдяки розвитку вітчизняного виробництва розширити експорт України.

27 лютого 2015 року прем'єр-міністр України Арсеній Яценюк у своєму інтерв'ю з журналістами зазначив, що уряд робить усе можливе для стимулю-

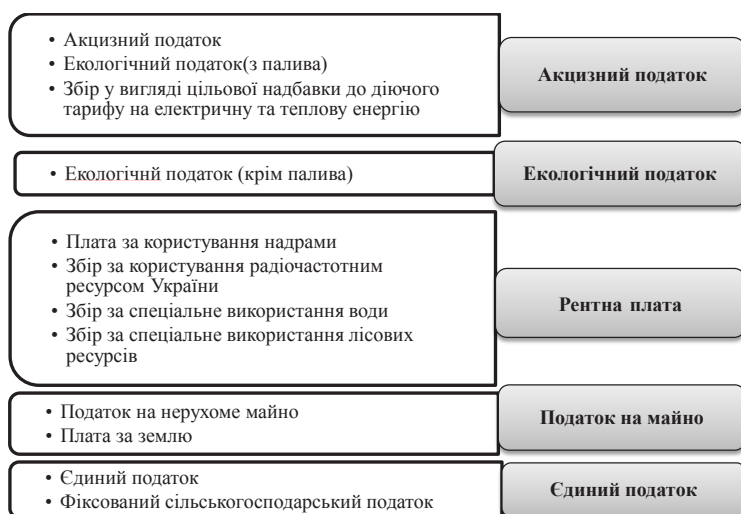

Рис. 1. Трансформування податків відповідно до змін у 2015 році [4]

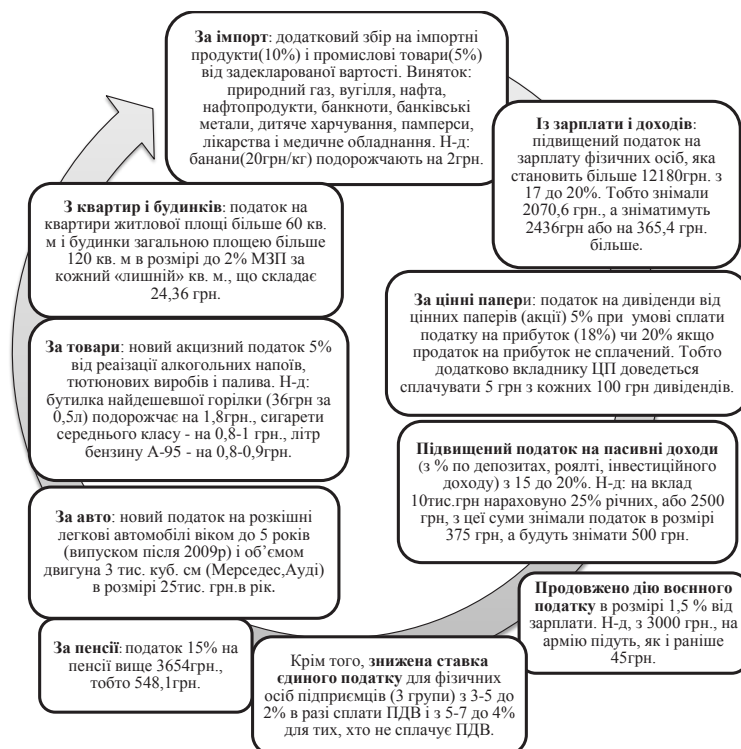

Рис. 2. Десятька основних податків 2015 року

вання розвитку бізнесу, а саме: скоротили кількість податків (було 22 – стало 11), запровадили міжнародний стандарт БО (було 3 обліка – став 1), зменшили кількість перевірок, малий і середній бізнес вивели з підвищеного оподаткування, збільшили ставки податків на олігархічний бізнес [3]. На перший погляд усі ці заходи здаються правильними та ефективними, однак подальше скорочення податків призведе просто до втрат бюджету і жодним чином не стимулюватиме підприємницьку діяльність. А оскільки Україна практично не виробляє промислової продукції, то більшість підприємців відчують удар по легальному імпорту. Тому уряду необхідно сконцентрувати свою увагу на формуванні безперебійного механізму відшкодування ПДВ та зниженні фіскального тиску на інвестиції.

2) Формування соціально справедливої податкової системи – є не менш важливим заходом для реалізації податкової реформи, оскільки в умовах економічної кризи необхідно насамперед захистити тих, хто найбільше від неї постраждав. Для цього важливо знизити ставки ПДВ на групу соціальних товарів і послуг (харчування, ліки, тощо), розширити можливості отримання соціальної податкової пільги, ввести комплекс додаткових пільг для громадян із низьким доходом, які мають малолітніх дітей, посилити оподаткування багатих верств населення, зокрема застосувати збільшення верхніх ставок прибуткового податку на особливо високі доходи, підвищення ПДВ і акцизів на предмети розкоші. Такі заходи зовсім не призведуть до зростання дефіциту бюджету, а навпаки пом'якшать негативний вплив на найменш захищені верстви населення.

3) Посилення децентралізації податкової системи – це фінансова самостійність місцевих органів влади, яка є найефективнішим засобом проти сепаратистських тенденцій. Адже такі стимули створюють не так відмінності в менталітеті населення в різних куточках країни, як невдоволення тим, що гроші, зароблені в певному регіоні, крадуть або неефективно витрачають у столиці чи інших регіонах.

Тому необхідно створити стимули для місцевих органів влади, які забезпечать ефективнішу роботу зі збору податків. Наприклад, якщо податок на прибуток повністю сплачується до центрального бюджету країни, то місцевим керівникам усе одно, як працює підприємство, яке його сплачує. Про-

те якщо вони отримуватимуть якийсь відсоток від цього податку до свого бюджету розвитку, місцева влада пильніше стежитиме за тим, щоб це підприємство заробляло більше грошей і не зловживало механізмами ухилення від їхньої сплати.

Висновки і пропозиції. Безперечно, уряд працює сьогодні в надважких умовах, коли до економічної турбулентності додається постійна напружена ситуація у східних регіонах країни. Проте ці умови можна використовувати не тільки як прикриття для викачування грошей із населення і бізнесу, а й для якісного реформування держави.

Посилаючись на важку економічну ситуацію, можна не тільки урізати соціальні виплати і посилити фіскальний тиск на бізнес, а й скоротити бюрократичний апарат, демонополізувати ринки, провести дерегуляцію бізнесу, посилити боротьбу з агресивною мінімізацією оподаткування, змусити олігархів платити податки і звучити їхні можливості виведення капіталу за кордон.

Отже, для удосконалення податкової системи необхідно:

1. Стимулювати підприємницьку діяльність;
2. Знизити фіскальний тиск на інвестиції;
3. Створити безперебійний механізм відшкодування ПДВ;
4. Розширити застосування спрощеної системи оподаткування;
5. Знизити ставки ПДВ на групу соціальних товарів і послуг;
6. Ввести комплекс додаткових пільг для громадян із низьким доходом, які мають малолітніх дітей;
7. Посилити оподаткування багатих верств населення;
8. Створити стимули для місцевих органів влади, які забезпечать ефективнішу роботу зі збору податків.

І найголовніше пам'ятати, що будь-який процес реформування має, щонайменше, дві складові: реформування законодавчої бази та впровадження у життя положень реформованого законодавства, при чому ключова роль при проведенні реформ належить саме останній складовій, яка залежить як від конкретних виконавців так і від громадськості, яка повинна здійснювати всебічний контроль діяльності державних органів при реалізації податкової реформи.

Список літератури:

1. Всесвітня енциклопедія «Вікіпедія» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D0%B5%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0>
2. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» від 28 грудня 2014 року N71-VIII
3. Інтерв'ю Прем'єр-міністра України Арсенія Яценюка [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=9FKO6xl4Q5A>
4. Концепція реформування податкової системи України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/media-tsentr/novini/158489.html>
5. Податкова реформа: 2015 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://from-ua.com/articles/337229-podatkovareforma-2015.html>

Крихивська Н.О., Вацеба М.В.

Ивано-Франковский национальный технический университет нефти и газа

ОСОБЕННОСТИ РЕФОРМИРОВАНИЯ НАЛОГОВОЙ СИСТЕМЫ УКРАИНЫ В УСЛОВИЯХ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ НЕСТАБИЛЬНОСТИ

Аннотация

В статье рассмотрены и исследованы особенности реформирования системы налогообложения Украины в условиях экономической нестабильности. Определены основные изменения в налогообложении, которые произошли на сегодняшний день. Выявлены позитивные и отрицательные аспекты современной налоговой системы. И предложены возможные меры по совершенствованию налоговой системы Украины в условиях экономического кризиса.

Ключевые слова: налоги, сборы, налогообложение, налоговая система, налоговая реформа.

Krykhyvska N.O., Vatsaba M.V.

Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas

FEATURES OF REFORM OF THE TAX SYSTEM OF UKRAINE IN TERMS OF ECONOMIC INSTABILITY

Summary

The features of the tax reforms in Ukraine in terms of economic instability were considered and studied in the article. The main changes in taxation that have occurred nowadays were defined. Positive and negative aspects of the current tax system were found. Recommendations to improve the tax system of Ukraine in the economic crisis were proposed.

Keywords: taxes, fees, tax, tax system, tax reform.

УДК 338.242.4(477)

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТА СУТНІСТЬ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАЇНІ

Куденчук В.Г.

Науково-дослідний фінансовий інститут
«Академія фінансового управління»

Статтю присвячено генезису застосування механізмів державно-приватного партнерства у світовій практиці та аналізу поглядів вітчизняних та зарубіжних науковців щодо його поняття. Досліджено теоретичні засади державно-приватного партнерства та виявлено відсутність загальнонаукової позиції щодо сутності державно-приватного партнерства та запропоновано трактування зазначеного поняття. Наведено низку ознак державно-приватного партнерства та визначено необхідні врахування їх в Україні при розгляді відносин такого партнерства.

Ключові слова: державно-приватне партнерство, історичний аспект, співробітництво, відповідальність, ризики, інституціоналізація.

Постановка проблеми. Уже декілька років поспіль в теорії та практиці нашої країни на державному та регіональному рівнях, на різноманітних конференціях та симпозіумах, на міжнародному рівні та в приватних розмовах багато уваги приділяється поняттю «державно-приватне партнерство». В останні два десятиліття на законодавчому рівні державно-приватне партнерство (ДПП) розвивається в Японії, країнах Африки та Латинської Америки, Центральної, Східної та Західної Європи, модельні закони виникають в США та Великобританії. Розробкою інструкцій та стандартів в сфері ДПП займаються такі відомі міжнародні організації як Комісія ООН по праву міжнародної торгівлі, Комісія ЄС, Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСД), Світовий банк, та ЄБРР [1]. В умовах становлення та розвитку економічної, політичної, правової, соціальної моделі розвитку держави та її регіонів співпраця органів центральної та місцевої влади з приватними структурами щодо реалізації проектів

соціально-економічного розвитку, залучення інвестицій та створення розвиненої інфраструктури чітко розуміння складових поняття «державно-приватне партнерство» є особливо важливим.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В останнє десятиліття в наукових колах все частіше обговорюються питання сучасної теорії та практики державно-приватного партнерства. Важливий внесок у розробку проблем розвитку партнерства держави і приватного сектору внесли численні зарубіжні (Д. Аудріц, Ф. Басанес, Р. Болл, С. Осборн, С. Харріс, Р. Беннет, М. Готре) та українські дослідники (В. Геєць, І. Запатріна, П. Захарченко, А. Головінов, І. Іголкін, Т. Лебеда, А. Сосновський, А.А. Чухно, О. Пильтяй та ін.)

Метою даної статті є визначення сутності, історичних передумов виникнення та основних ознак державно-приватного партнерства.

Виклад основного матеріалу. Хоча державно-приватне партнерство і відносять до відносно но-